

Teknologiateollisuus ry.
Lausunto 15.6.2021
Asia: VN/27452/2020

Lausunto julkisuuslain kehittämistarpeista

Teknologiateollisuus ry. kiittää mahdollisuudesta lausua julkisuuslainsäädännön kehittämistarpeista. Lausumme erityisesti julkisissa rekistereissä olevien henkilötietojen siirrettävyyden (Data portability) edistämisen näkökulmasta. Henkilötiedon siirrettävyys omadata-periaatteella on keskeistä joustavassa datapohjaisten palvelujen kehittämisessä ihmislähtöisesti.

Julkisuuslaissa on säädetty esimerkillisesti ihmisen oikeus saada tietonsa paperimuodossa. Lakiuudistuksen yhteydessä olisi selvennettävä, että sama oikeus on voimassa myös digitaalisessa muodossa olevien tietojen osalta. Toisin sanoen ihmisellä on oltava oikeus saada tietonsa avoimen rajapinnan välityksellä koneluettavassa muodossa.

Tietojen antamisesta rajapinnan välityksellä säädetään julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa [24 §](#) (Tietoaineistojen luovuttaminen teknisen rajapinnan avulla muille kuin viranomaisille). Modernisoimalla Julkisuuslain [12 §](#) (Oikeus saada tieto itseään koskevasta asiakirjasta) ja [16 §](#) (Asiakirjan antamistavat) voidaan luoda oikeudellinen pohja, joka puolestaan mahdollistaa tiedonhallintalain rajapintoja koskevan pykälän soveltamista. Ensisijaisesti julkisuuslakia olisi selvennettävä alla olevien periaatteiden pohjalta:

1. Jos kyse on vapaaehtoisesta luovutuksesta, luovutuksen perusteeksi soveltuu suostumus.
2. Jos tietojen luovutus perustuu suostumukseen, ei tietojen käyttötarkoitusta tule lainsäädännöllä rajoittaa.
3. Lainsäädännön pitää mahdollistaa suostumuksen antaminen kolmannen osapuolen, kuten omadata-operaattorin palvelussa.

Julkishallinnon omadata on vahvasti linjattuna pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa (s .182): *"Turvataan yksilölle mahdollisuudet hallita omia julkisissa palveluissa olevia tietojaan omadata-periaatteen mukaisesti"*. Linjaus korostaa ihmisten tiedollista itsemääräämisoikeutta ja luo mahdollisuuksia nostaa julkisen sektorin teknologia- ja digitalisaatiokyvykkyyttä sekä kehittää julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä.

Tietosuoja-asetuksen 20. artikla antaa ihmisille oikeuden ladata omia tietojaan joko itselleen tai siirtää suoraan palvelujen välillä. Artikla velvoittaa tiedon siirrettävyyteen kuitenkin vain silloin, kun henkilötietoja käsitellään joko suostumuksen tai sopimuksen perusteella. Nämä käsittelyn perusteet eivät ole tyypillisiä viranomaistoiminnassa, mikä on johtanut julkishallinnon osalta epäselvyyteen siinä, miten ihmisten tiedollinen itsemääräämisoikeus ja tiedon siirrettävyys tulisi toteuttaa julkishallinnon rekistereissä.

Digitaalisen omadata-oikeuden mahdollistaminen julkisissa palveluissa tulee selkeyttää yleislainsäädäntötasolla ja paras väylä olisi sisällyttää omadata-oikeus julkisuuslain uudistukseen. Henkilötiedon siirrettävyyttä koskevan yleissääntelyn puuttuessa erityissääntely on sirpaloitumassa. Nyt esimerkiksi suostumuksen antamisesta on opinto- ja tutkintorekistereitä säätelevässä laissa [1] ja Liikennepalvelulaissa [2] toisistaan poikkeavat toteutukset ja paraikaa valmistelussa olevassa omakanta-tietovarantoa säätelevässä laissa on ehdotettu vielä kolmatta jälleen erilaista ja epäyhteensopivaa muotoilua [3]. On kestävämpää mikäli jokaisen julkishallinnon tietovarannon osalta pitäisi muuttaa lakia erikseen ja vieläpä jos nämä muutokset ovat keskenään yhteensopimattomia.

Esimerkit lainsäädännön pirstoutumisesta korostavat selkeän yleissääntelyn tarvetta. Selkeä yleissääntely tuottaisi ympäristön, jossa on mahdollisuus tehdä skaalautuvia ratkaisuja, jossa tietoja hyödynnetään yhdenmukaisin menettelyin.

Tietojen käytettävyys sähköisessä muodossa on välttämätön edellytys usealle hallitusohjelmassa tarkoitettulle hankkeelle: sosiaalietuuksien automatisointi, AuroraAI-palveluverkosto ja sähköiset työllistymisen palvelut.

Esimerkkejä sirpaloituvasta erityislainsäädännöstä

Esimerkeissä suostumuksen antamisesta on säädetty poikkeavasti. Ensimmäinen [1] sallii suostumuksen antamisen kolmannen osapuolen toteuttamassa omadata-operaattoripalvelussa, kuten pitääkin, kun taas toinen [2] ei sitä valitettavasti mahdollista. Kolmas [3] on eduskuntakäsittelyssä oleva ehdotus laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä tietojen luovutuksesta ja siinä tietoluovutuksista ollaan säätämässä vielä kahdesta edellisistä esimerkistä poikkeavalla tavalla siten että tietoja voitaisiin luovuttaa vain sosiaali- ja terveyspalvelujen toteuttamiseksi. Käyttötarkoituksen rajoitus on tarpeeton ja ihmisten tiedollista itsemääräämisoikeutta rajoittava.

[2] Laki liikenteen palveluista

[232 § Henkilön omien tietojen hallinta liikenneasioiden rekisterissä](#)

Liikenne- ja viestintäviraston on mahdollistettava rekisteröidyn omien tietojen hakeminen ja kopioiminen toiseen tietojärjestelmään avoimen rajapinnan välityksellä koneluettavassa muodossa. Tämä ei koske sellaisia salassa pidettäviä tietoja, jotka Liikenne- ja viestintävirasto on saanut rikos- tai sakkorekisteristä eikä valvonta- ja seuraamustietoja.

[2] Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä

[29 § Tietojen luovuttaminen palvelun avulla \(5 mom\)](#)

Henkilö, josta on tallennettu tietoja tässä laissa tarkoitettuun rekisteriin tai tietovarantoon, voi palvelussa antaa yksilöidyn suostumuksensa rekisterissä tai tietovarannossa olevan tiedon luovuttamiseen viranomaiselle tai muulle taholle sekä peruuttaa antamansa suostumuksen. Tietoja luovutetaan opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelun avulla henkilön antaman suostumuksen nojalla sähköisessä muodossa.

[3] Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä

[13 § Omatietovaranto](#)

Henkilö voi tallentaa hyvinvointitietojaan omatietovarantoon hyvinvointisovelluksilla tai kansalaisen käyttöliittymän kautta ja hyödyntää niitä sieltä hyvinvointinsa edistämiseksi. Henkilöllä on oikeus päättää tietojensa käytöstä, muuttamisesta ja poistamisesta omatietovarannosta.

Henkilö voi antaa suostumuksen siihen, että palvelunantajalle voidaan luovuttaa omatietovarannossa olevia hyvinvointitietoja sosiaali- ja terveyspalvelujen toteuttamiseksi.